

Incredible Incense Impression

פרשה תצוה תשפ"ה

EXODUS

PARASHAS TETZAVEH

30 / 1-10

¹You shall make an Altar on which to bring incense up in smoke, of acacia wood shall you make it. ²Its length a cubit; and its width a cubit — it shall be square — and its height two cubits; from it shall its horns be. ³You shall cover it with pure gold, its roof and its walls all around, and its horns, and you shall make for it a gold crown, all around. ⁴You shall make for it two gold rings under its crown on its two corners, you shall make on its two sides; and it shall be housings for the staves, with which to carry it. ⁵You shall make the staves of acacia wood and cover them with gold. ⁶You shall place it before the Partition that is by the Ark of the Testimonial-tablets, in front of the Cover that is on the Testimonial-tablets, where I shall set My meetings with you. ⁷Upon it shall Aaron bring the spice incense up in smoke, every morning, when he cleans the lamps he shall bring it up in smoke. ⁸And when Aaron kindles the lamps

2

Sforno suggests that the Incense Altar was different from the other parts of the Tabernacle. The Tabernacle structure brought God's glory to the nation (25:8-9) and the sacrificial offering created the "meeting place" of God and Israel (29:43). Once the Tabernacle and its service brought His Presence to Israel, the incense was the prescribed means to welcome the King and show Him honor. Therefore, because the Incense Altar was necessitated by the successful completion of the entire complex, it is mentioned at the very end.

4

Vort from Rav Pam

Parashas Tetzaveh discusses the various priestly garments worn by Aharon HaKohen, his children, and his descendants, while the description of the vessels which made up the Mishkan were previously noted in Parashas Terumah. The Ramban (30:1) therefore wonders why Parashas Tetzaveh concludes with a description of the מִזְבֵּחַ הַקֶּטֶר, the Ketores (Incense) Altar, upon which the ketores was burned twice daily. Should this not have been written in Parashas Terumah?

The Kedushas Levi (p. 51) offers the following explanation: Aharon and his descendants were chosen by Hashem to serve Him and perform the *avodah*, and the unique garments the Kohanim wore gave them special status. Others might become jealous of the privilege they had and the monopoly they enjoyed.

In fact, this is exactly what happened when Korach incited his followers to rebel against the authority of Moshe (see Bamidbar Ch. 16,17). Korach resented the fact that Moshe had chosen his brother Aharon to be the *Kohen Gadol*. Moshe had to prove that it was Hashem Who had picked Aharon, and he proposed a test which would determine, once and for all, who indeed was Hashem's choice as *Kohen Gadol*. That test was the incense service, as the *pasuk* (Bamidbar 16:6) says, Do this: Take for yourselves fire pans — Korach and his entire assembly — and put fire in them and place incense upon them before Hashem tomorrow. Then the man whom Hashem will choose — he is the holy one. The end was that Korach, his people, and all their belongings were miraculously swallowed up in the ground, while the 250 followers of Korach were consumed by a Heavenly fire.

It was the ketores service that confirmed for all time the choice of Aharon and his descendants as those chosen by Hashem to serve Him. Therefore, after the Torah describes the priestly garments and the inaugural service of the Mishkan performed by the

Kohanim, which placed the crown of priesthood upon the heads of Aharon and his sons, it concludes with a description of the Incense Altar that was the Heavenly proof of the legitimacy of Aharon's position. This also teaches that every person has a unique task in life to fulfill. One should not be envious of the position or job with which another person has been Divinely endowed. It was this error which brought about the downfall of Korach.

— תפארת שמשון • ביאורים

3

כשעוברים מעט על הפרשה הקודמת המבארת את כלי המשכן, הארון השולחן, המנורה והמזבח, בולט מאוד מה שלא הזכירה התורה ביניהם את המזבח הפנימי - מזבח הזהב. אנו מוצאים אותו רק כאן, בסוף פרשת תצוה, אחר תיאור כל פרטי המשכן ובגדי הכהונה, אז בא הציווי לעשות מזבח מקטר קטורת, וודאי הדבר טעון ביאור, מפני מה הוצב מזבח הקטורת לאחרונה ובנפרד מכל כלי המקדש?

והנה המרכז לכל עבודת המקדש היה המזבח הגדול שעליו הקריבו את כל הקרבנות, תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם, וללמדנו את היסוד הגדול, שאין התורה נקנית אלא במי שממית ומקריב עצמו כקרבן עליה. רק על ידי עמל רב ויגיעה ניתן לזכות לתורה, ולא מתוך אהבת העידונים, נוחיות ושלוח.

גם על שאר חלקי העבודה נלמד, כגון השולחן הטהור, המרמז על טהרת המאכל הבא אל פינו, שהוא מהעבודות הקשות שבמקדש, להיזהר שכל מאכל יהיה עם ההכשר הנכון, ופעמים רבות כרוך הדבר במאמצים גדולים ואף בהוצאות כספיות.

כך גם המנורה המרמזת לחכמה; השמן הטהור המובחר ביותר בלי שמרים, שרק הוא כשר למנורה, וכבר הביא רש"י שנצרכת זריזות במקום שיש חסרון כיש, לרמז לנו שצריך ויתור גדול בממונו אם רוצה לזכות לאור החכמה.

ואחר כל אלה בא הציווי על עשיית מזבח הקטורת, שעליו לא הקריבו זבחים, ולא היו בו הוצאות מרובות עבור קרבנות יקרים, רק בשמים שהעלו ממנו עשן של ריח ערב ונפלא שהתפשט על המקדש וירושלים.

ללמדנו שכל המסירות-נפש והקשיים שישנם בעבודת ה', אינם אלא בתחילת הדרך, אבל בסופה, הדברים הופכים להיות תענוג לגוף ולנפש, וכל האיברים מתרוממים מאליהם בקלות ובחשק, אין כבר לא קרבנות ולא קשיים, רק חיים נעימים ונפלאים, וכן כתוב בזוהר (נ"ח בראשית ה' ב' במד"א, שמה שאמר חז"ל שהתורה מתשת כוחו של אדם, זה רק בתחילת לימודו, אבל אח"כ אדרבה, מוסיפה לו כח וגבורה.

לכן צייתה התורה על מזבח הקטורת, הזהב, הפנימי - אחרי הכל, מפני שרק אחר כל מערכת העבודה, הכוללת את בגדי הכהונה וקדושת עבודת העובד, מגיע האדם אל התכלית, שהיא: לבנות בפנימיותו מזבח של זהב טהור, המעלה ריחות נעימים ונפלאים הנותנים מעדנים לנפשו, ואז נאמר: "ועשית לו זהב סביב". אשרי המתעקש למגיע למעלה נפלאה זו - שאז זה הזהב ינוח תמיד על ראשו.

A beautiful explanation that provides insight into this link explores the puzzling appearance of the *ketores* in the beginning of *Parashas Ki Sisa*.² The *ketores* was the incense that was burned as an offering twice daily on the *Mizbe'ach HaZahav* in the *Mishkan*.

דרש דוד / תצוה

2. Hofstadter

והקרבנות, בעבור שאמר בתשלום הכל 'ונקדש בכבודי' (שם כט, מג) 'ושכנתי בתוך בני ישראל' (שם מד), אמר כי עוד יתחייב להם שיעשו מזבח מקטר קטרת להקטיר לכבוד השם. ביאור דבריו, שתכלית הקמת המשכן היא שיהא מקום להשכנת כבוד ה', וכיון שהקטרת הקטורת "לכבוד השם" נעשית, ויש בה כבוד ה' יותר מאשר בשאר מלאכות המשכן, נאמר הציווי על עשיית מזבח הקטורת בסיום הציווי על עשיית המשכן, בסמוך לכתוב "ונקדש בכבודי".⁴

על פי דברי הרמב"ן הללו, נראה להוסיף ולבאר מדוע נאמר הציווי על הקטרת הקטורת כאן, בשונה משאר הקרבנות שנאמרו בספר ויקרא. מפני שעל ידי הקטורת שכן כבוד ה' במשכן, וכפי שאמרו במדרש (תנחומא פי תצוה ט"ו טז): "שמן וקטרת ישמח לך" (משלי כו, ט)... להודיעך כמה קטורת חביבה... שנעשה המשכן וכל כליו, ושחט את הקרבנות והקריבו וערך על המזבח, וסדר את השלחן ואת המנורה ואת הכל, ולא ירדה שכינה עד שהקריבו את הקטורת. וכיון שבוכות הקטרת הקטורת ירדה שכינה ובכך הושלמה מלאכת המשכן - להיות משכן לכבוד ה', על כן נחשבת היא כחלק מהקמת המשכן וחנינו, ולפיכך נאמרה מצוותה יחד עם הציווי על עשיית המשכן וכליו.

בזה תתבאר גם שייכותם של ה"שמן למארה" ושל ה"בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים" לתרומת המשכן, שהרי לפי המתבאר היו הקטרת הקטורת והדלקת הנרות חלק מהשלמת בנין המשכן ועשייתו.

מצורת הבית, והקרבנות העולים עליו הינם חלק מהנהגת הבית, הרי שהקטורת אינה מסוג העבודות הנעשות ככבוד הבית, אלא היא נעשית כעבודה ישירה לה', ואין המזבח אלא ככלי שרת שבאמצעותו נעשית עבודה זו. ולכן לא נאמרה מצות מזבח הקטורת בפרשת תרומה העוסקת בענייני הבית ותבניתו, אלא בפרשת תצוה העוסקת בענייני העבודה, לצד דיני הכהונה ובגדי הקודש.

וכן יש לדייק מהכתוב 'ישימו קטורה באפך, וכליל על מזבחך' (דברים לג, י). הרי שאין הקטורת מוגדרת כמי שעולה על גבי המזבח כענין הקרבנות, אלא ניתנת באופן 'שיר לה' - 'באפך', בלי צורך במזבח.

והנה בעוד שבשאר הכלים, כאשר הם נעדרים או נפסלים, אף עבודתם בטלה, כגון אם נפגם מזבח העולה כל הזבחים שנובחו עליו פסולים, ובהעדר השולחן או המנורה מתבטלים אגב כן ענייני העבודה שבהם, הרי שמזבח הזהב אינו מעכב את הקטורת כמו שאמרו בגמרא - 'מזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו'.

(זבחים נט. לשיטת רש"י שם, וע"ע בחלק המאמרים לפרשת תרומה מאמר ה - 'מזבח אדמה'). כי הקטורת מצד גדרה אינה מחייבת 'מזבח' דייקא, אלא כל כלי שרת ראוי לה', שכן ביום הכיפורים נכנס הכהן להקטיר קטורת לפני ולפנים, ואין בידו אלא מחתה. וכן מצינו בפרשת קורח אשר עצר אהרן את המגפה בעם, ע"י קטורת במחתה מחוץ לאהל מועד. אלא שציווה ה' להכין מזבח מיוחד בבית המקדש, לא כחלק מצורת הבית, אלא בתורת כלי שרת, המשמש כעין 'מחתה גדולה' הקבועה במקומה, להקטיר עליו את הקטורת דבר יום ביומו.

קפה מחנה דן

12

"ונתת אותו לפני ארון העדות באהל מועד" כאשר אמר בפרשת ויקהל (להלן מ, ה), אבל הוא לחורות על ענינו, עכ"ל.

ומנחת בביאור דבריו, דהנה כבר נודעו דברי רבותינו אשר כל מערכת המשכן וכלי-מזבחים הם כנגד עולם ומלואו, וכל אשר ישנו בעולם - ישנו במשכן. זאת ועוד, שאף האדם הוא עולם קטן וכל מערכת כלל הבריאה מצויה היא בזעיר אנפין אף באדם. ואם כן, הרי לנו שמציאות המשכן על כל חלקיו חופפת היא כליל למציאותו של האדם, כל חלק וחלק מחלקי המשכן מכון הוא בפנימיותו כנגד חלק מה מחלקי המשכן.

7

פרשת מזבח הקטורת נאמרה בסוף הפרשה, לאחר שכבר נצטווה משה על כל מעשה המשכן וכליו, על הכהונה ובגדי הקודש, ואף על מנחת החינוך וימי המילואים. והדבר צריך תלמוד, מפני מה יצא מזבח הזהב מכלל שאר כלי המקדש, ולא מצא את מקומו בין הארון, השולחן, המנורה ומזבח העולה האמורים בפרשת תרומה, אלא נדחה לאחר כלות הכל.

ונראה לבאר בזה, כי הנה כל כלי המקדש האמורים בפרשת תרומה, מתחייבים מצד עצם צורת הבית, ומהווים חלק בלתי נפרד מעיקר תבניתו, שכן מגדרו ותבניתו של הבית הוא שיש בו שולחן ללחם, ומנורה להאיר, וארון להכיל את חפצי הבית, ומזבח לקרבנות שהוא כביכול מקום אכילת גבוה, וכלשון הכתוב - 'את קרבני לחם' (במדבר כח, ב), 'כי את לחם אלוקיך הוא מקריב' (ויקרא כא, ח). אמנם לצד כלים אלו ישנם גם כלי שרת, כגון המחנות הקצרות והכפות וכיו"ב, שהם אינם מעצם צורת הבית כלל, אלא נועדו לצורך עבודת הבית הנעשית באמצעותם.

ואכן אותם הכלים המהווים חלק מצורת הבית, מנאם הרמב"ם בספר-המצוות כמצוה אחת הכוללה בעיקר בנין הבית, וכפי שביאר בשרשים (שורש יב) - 'ועשו לי מקדש שזה מצות עשה אחת מכלל המצוות, והוא שיהיה לנו בית מוכן וכו'.

ואחר כן בא לתאר חלקיו ואיך ייעשו, ואין ראוי שיימנה כל מה שאמר בו ועשית ועשית מצוה בפני עצמה.

וכוונתו מבוארת, כי עצם הגדרת הבית כוללת כבר את כל כליו, שאינם אלא פרטי דינים בצורת הבית ותבניתו. כמו כן מצינו שחילקם הרמב"ם להלכותיהם בספר ההלכות, אשר את הכלים האמורים בפרשת תרומה כלל בהלכות 'בית הבחירה', ואילו כלי השרת המשמשים לעבודת הבית נכללו בהלכות 'כלי המקדש', לצד הלכות הכהנים והלוויים העומדים לשרת בקודש. וניתן להסיק מזה כאמור, שהם שני סוגי וגדרי כלים - לעצם המשכן ולעבודות שבמשכן.

אמנם נראה כי מזבח הקטורת אינו בגדר זה, ואינו מכלל הכלים המהווים את צורת הבית, אלא ככלל כלי השרת הוא, שעליו מקטירים את הקטורת. שכן בשונה ממזבח העולה שמציאותו מהווה חלק

תמורה מאד מדוע נכתב צווי זה של מזבח הקטורת רק בסוף הפרשיות של הקמת המשכן. ויותר יש לתמוה, שהרי מצינו בפרשת ויקהל שבתחילה עשו את מזבח הקטורת (לו, כה) ורק אח"כ עשו את מזבח העולה (לה, א).

ונראה דהנה הקטרת השפיעה על העולם, וכמו שמצינו דריק הקטורת שהיה בירושלים היה מגיע עד יריחו, כדתנן במסכת תמיד (פ"ג מ"ח), דמיריחו היו מריחים ריח פיסום הקטורת, ואמרו חז"ל (יומא לט, ב) לא היתה כלה צריכה להתבשם בירושלים.

וכמו כן צריכה השפעת האדם להיות דומה לריח בג' אופנים אלו, שריח בא לאדם אפילו בעל כרחו (ועיין בסוגיא בפסחים כה, ב בענין דאפשר וקא מיכוין), וריח יכול להגיע כמה מילין, וריח נמי מציל

מכמה מחלות ומיתות ח"ו, שכשמריח האדם דבר מאכל שהוא מקולקל אין הוא אוכל אותו, אבל אם לא היה מריח שהוא מקולקל היה אוכל והיה ניוזק ומת.

וכן ראוי לנהוג מי שמורה את העם, שצריך שהוא יהיה משפיע על תלמידיו מאוד, כדי שלא די שילמדו ממנו בזמן שהם במחיצתו, אלא אפילו בזמן שהם מרוחקים ממנו, ואפילו בעל כרחם ימשיך להשפיע עליהם. וכן צריך להריח בענייני התורה והמצות, כמו שנתבאר לעיל (אות ב'), כדי להבין מה טוב וראוי לעשות ומה אין נכון לעשות, אע"ג שנדמה שהוא דבר טוב. וכדי לעמוד ולדעת היטב מה צריך לעשות ומה אין לעשות צריך אדם גדול שיוכל להחליט בענין, ומשום זה המתינה התורה לצוות על עשיית מזבח הקטורת עד לאחר פרשת כי תשא שאז נבחר אהרן להיות כהן גדול.

The main purpose of this Mizbe'ach was to burn the ketores on it, as its name indicates. It is interesting that the ketores mixture includes *chelbenah*, a root that gives off a foul-smelling odor. The Gemara (Kerisus 6b) says that *chelbenah* evokes the sinners of Klal Yisrael. They too are represented in the ketores, because if they cling to the *tzaddikim*, represented by the pleasant-smelling incense, they can be raised closer to Hashem.

ומשכן נבא עתה לבאר את פנימיות עניינה של הקטורת ברוח זו. והיינו, דהנה האדם הוא אשר נבא אחרון בביאור בסדר בריאת העולם, וסדר בריאת האדם נחפרש בכתוב (בראשית ב, ז): "וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", הרי לנו שגמר יצירתו של העולם בכלל והאדם בפרט נעשה על ידי נפישת נשמת חיים באפיו היא חלק אלוך ממעל אשר ממנה כח הדעת ושלטון הרוח שבאדם.

ומשום כן איתא בגמ' יומא (פה, א) כלפי אופן בדיקת החיים בזה: "תנו רבנן עד היכן הוא בודק עד חוטמו... לענין פקוח נפש אפילו אבא שאול מודי דעיקר חיותא באפיה הוא דכתיב 'כל אשר נשמת רוח חיים באפיו', עכ"ל. ויעוי' במ"ש לעיל בפרשת בראשית שמטעם זה היעדר החיות בא הוא לידי ביטוי בסרחון העולה באף, שמציאות נשמת החיים מצויה היא "באפיו" של האדם.

ונראה שאופן בניינו של המשכן - נעשה הוא בה במידה ממש, וכשם שבניינו של האדם נעשה באופן של בניין גופו על קרביז וקרבו וצורת איבריו, ורק לאחר מכן נפח הקב"ה רוח חיים באפיו, כן הוא ממש באופן בניינו של המשכן, שבראשונה נבנה בניין וצורת חלקיו של המשכן, אולם מזבח הקטורת מכוון הוא כביכול כנגד חלק הנשמה וכד' "שיצו קטורה באמין" וכמ"ש רבותינו ש"קטורת" היא מלשון קישור ואיגוד, שכן בלשון ארמית קשר הוא "קוטר", הקטורת היא הקושרת ומחברת את מציאת החיים כביכול למשכן ופועלת היא כנגד חלק הנשמה כביכול.

• ובמת שכבר מצינו שחוש הריח מתייחס הוא למעלת הנשמה בגמ' ברכות (מג, ב) וז"ל: אמר רב זוטר בר טוביה אמר רב מנין שמברכין על הריח שנאמר "כל הנשמה תהלל יה איהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח, ע"כ.

ומטעם זה נכתב זה המזבח בסוף הפרשה העוסקת בחלקי המשכן העוסקים בבנין צורתו החיצונית, אולם מזבח הקטורת אשר מחמתו מפעמת רוח הקודש בתוך בני ישראל, ודרך עבודת הקטורת עולה עבודתו "לריח ניחוח" כביכול לפניו. ורק מחמת הקטורת ביכולתו לבא בשערי המעלה הנשגבה של "ושכנתי בתוך בני ישראל", ושתהא רוח ה' מפעמת בתוכו.

יש להוסיף עוד בענין זה דהנה בסיום סדר תפילת שחרית נאמר: "אין כאלהינו אין כאדונינו אין כמלכנו אין כמושיענו. מי כאלהינו מי כאדונינו מי כמלכנו מי כמושיענו. נודה לאלהינו נודה לאדונינו נודה למלכנו נודה למושיענו. ברוך אלהינו ברוך אדונינו ברוך מלכנו ברוך מושיענו. אתה הוא אלהינו אתה הוא אדונינו אתה הוא מלכנו אתה הוא מושיענו. אתה הוא שהקטירו אבותינו לפניך את קטורת הסמים."

• ונראה שסדר הדברים כן הוא. שבתחילה עומדים אנו בכך שהקב"ה לית ביה תפיסה כלל, ואף שם הו"ה אשר שם העצם הוא - אינו ח"ו מורה על עצמותו יתברך, אלא הוא רק תפיסה ותואר לערכיו הדל, וכמו שהארץ בזה בגופה החיים. ומשום כך אומרים אנו "אין כאלקינו", והיינו שאף מציאותו יתברך כביכול היא "אין" ונעלמת היא ממנו בכל מהותה. ולאחר תפיסה זו אומרים אנו "מי כאלקינו". אשר "מי" מורה הוא על שלשת הספירות העליונות בכלל (והבינה בפרט - שהיא הנקראת "מי") אשר מהם משתלשלות שבע הספירות התחתונות בהן מונהגת כלל הבריאה, וכמ"ש באריכות בפרשת וירא ע"ש. ולאחר מכן אומרים אנו "נודה לאלקינו" אשר לאחר שהשגנו את השתלשלותו להנהגת עולמנו שוב בכוחו להודות לו על מציאותו וחסדיו. ולאחר מכן כתוצאה מכך אף מורידים אנו את השפעתו ושפעת אורו אלינו באומרינו "ברוך אלקינו", ולאחר מכן אף גדלה השגתו בן ימדברים אנו בו כביכול בלשון נוכח "אתה אלקינו" וכנוסח כל הברכות הפותחות בתיבות "ברוך אתה", שה"ברוך" הוא אשר מאפשר לנו לחסות בצילו ולחסות בצל השגתו ולהגיע לאותה המעלה אשר בכוחו לומר עליו כביכול "אתה".

• ובה נסתים סדר אלו השבחים באמירת "אתה הוא שהקטירו אבותינו לפניך את קטורת הסמים", שהלא נתבאר ששנמת העולמות מושפעת היא מן הקטורת, וכל חיותנו היא מכוונה, והשראת שכיתנו בתוכינו ממש באה היא מכח אותה הקטורת, אשר על ידי מתגלה באופן המיוחד ביותר את השראת שכיתנו בתוכינו ממש בלא שום חוצץ, וכדלעיל, שהקטורת היא מלשון קישור ואיגוד, והתקשרותו בנו על ידי נשמתו אשר חלק אלוך ממעל היא באה על ידי הקטורת וכנ"ל.

The reason it was specifically through smell that the sinners of Klal Yisrael have a *tikkun* can be explained with an enlightening concept from the *Bnei Yissaschar*. Of the five senses, only four were involved in the *cheit* of the *Eitz HaDaas*: Chavah heard the snake's words, she saw the fruit's shine, she gave it with her hands to Adam, and they both tasted it. Thus only the sense of smell remained uncontaminated by sin. That is why the Gemara says (*Berachos 43b*) that the sense of smell produces enjoyment for the soul. Because it was unaffected by the sin of the *Eitz HaDaas*, smell is a sense with a spiritual dimension.

That is why it is specifically through smell that the *reshaim* of Klal Yisrael have their *tikkun*. Most of their deeds awaken Hashem's wrath. It is with the power of smell, that spark of spirituality that was never affected by sin, that they can still bring contentment to Hashem.

This then is the ultimate purpose of the "inner" *Mizbe'ach* — to highlight and revive the innermost *kedushah* of even the sinners of Klal Yisrael. That is why the Torah speaks about the *korban* of Yom Kippur. At the onset of Yom Kippur we ask permission from Hashem and from the congregants to pray together with the sinners. The *Tur* (*Orach Chaim 619*) explains that since the *chelbe-nah* was included in the *ketoresh*, we ask permission to have the sinners join as well. Yom Kippur is the day that all of Klal Yisrael show that their true essence, in spite of the sins they may have done throughout the year, is pure and holy.

Perhaps that is why the Torah separates this *Mizbe'ach* from the other *keilim*. The other *keilim* represent the *tzaddikim* of Bnei Yisrael. This one represents the lower, less spiritual elements of the nation — those who give off an unsavory odor until they merit to be raised by joining the rest of Bnei Yisrael.

20

22 והנה ענין הקטורת הוא לקרב את הפושעי

ישראל, כמו שאמרנו חו"ל (כרימות ו') כל מעשים שאין בה מופשעי ישראל אינו מעשים שהרי חלצנו וכו', כל ענין הקטורת הוא לקרב החלוצה, לקרב ולקשר את הפושעי ישראל לאזניהם שבשמים, קטורת מלשון קשר, ולהעלות מהם הריח טוב. ולכן כיון שזה עיקר עבודת אהרן הכהן, וזה הוא מעלמו המיוחדת, לכן הכתר כהונה שהוא הזר והב * הוא דייקא על מוצח הזהב כי הוא מעלמו והכתר של אהרן הכהן.

23

ולכן השלמת קדושת אהרן הכהן הוא רק אחר שנקדש בגדי כהונה, ואחר המילואים שהוא לבישת בגדי כהונה למלא את ידיו לכהן, ורק לאחר שקדושת אהרן הוא בשלימותה, ויש הכה של האפו"ד שהוא המהות של אהרן לקרב את הצריזות לתורה, או

(בא פרשת מוצח הקטורת הזר של הכהונה, כי לא שייך הזר לפני השלמת קדושת הכהונה, ולא שייך עבודת הקטורת לקרב הפושעי ישראל לפני שיהי קדושת אהרן בשלימותה שאז נכוחו לקשר את הפושעי ישראל. וזה מובן מה שלא נזכר שמו של משה רבינו בפרשה זו כמו שאיתא בזה"ק (ח"ג ד' רמ"ב), וכמבואר במפרשי התורה הרבה טעמים לזה, כי פרשה זו הוא עבודת אהרן הכהן, העבודה להטיב את הנרות, הנר נקרא הכלי שבה מאיר האור, הגוף הוא הכלי עבור הנשמה, ועבודה אהרן הכהן הוא להטיב את הנרות כדי שיהיו ראויים לקבל אור הנשמה.

אצל אהרן הכהן איתא במשנה (אבות א' י"ב) הוי מתלמידיו של אהרן אהב את הצריזות ומקרבן לתורה. עבודתו הייתה לקרב התפתחותם לקבל התורה. אבל במשנה זו מצינו לשון "צריזות" אשר אין זה שם הרגיל לומר על בן אדם שנקרא אדם, חנוש, איש, אבל צריזות מורה כי אדם כל מעלתו, ולא נשאר לו * רק שהוא נבדל, וזה הוא עבודת אהרן הכהן לקרב הנפשות הנמוכות, אלו שאצדו כל מעלתם ונשאר להם רק שהם נבדלים של

הקצ"ה, וקירצם לתורה, ותיקנם והגביהם לשורשם.

21

איתא בספרים אפ"ד הוא ר"ת א' למדה פ'ושעים 'דרכין ו' מטאים - חליץ ישובו, ולכן נקרא המעיל "מעיל האפוד", אף שלכאורה המעיל הוא יותר חשוב מלבוש מהאפוד"ד, ובי אומרים על הכתונת שהוא כתונת האבגד, רק שזה עיקר לבוש של הכהן, מה שהוא לבוש האפוד"ד, והוא עיקר הלבוש של אהרן הכהן, הכה ללמד לאנוש צינה, וללמד פושעים דרכין.

19

ידוע מה שאיתא בזה"ק החילוק בין משה לאהרן, דמשה רבינו נקרא שושניא דמלכא, ואהרן הכהן נקרא שושניא דמטרותיתא, והחילוק ציניהם הוא, כי עבודת משה רבינו הי' להוריד התורה מן השמים, הוא הי' השושניאן כפיכול להוריד השכינה לתחתונים, ואהרן הכהן הי' השושניאן של כלל ישראל, להגביהם למעלה שיהיו ראויים לקבל פני השכינה היוצרת מלמעלה בזכותו של משה רבינו. כמיז בפרשת יתרו אצל משה רבינו ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב,

ומביא רש"י דברי חו"ל ובי אפשר לומר כן רק ללמדך שהדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף במעשה בראשית דכ' צ"י ויהי ערב ויהי צוקר, וכ' השפ"א (תורה חרמ"ו) כי אצל הדלקת המנורה של אהרן הכהן כמיז מערב ועד צוקר, וקשה הא לא הדליק רק פעם א', רק שעי' הדלקת אהרן הכהן הי' תיקון במעשה בראשית, רק שחלוק הוא ממשה רבינו, דאצל משה ב' מן הבוקר עד הערב, היינו שהוא המשך התורה מן השמים עד למטה, צוקר מרמז על בהירות, צוקר מלשון ציקור שיכולין לבקר בין הרע והטוב ולבדל הטוב מהרע, עד ערב הוא ענין העוה"ז עולם השקר המעורב טוב ברע, ואצל אהרן הכהן כמיז להיפוך מערב עד צוקר, שעבודת אהרן הכהן הי' לקרב התחתונים למעלה, שושניא דמטרותיתא להגבי התחתונים מערב עד שיכולו לקבל הבוקר.

ד' צו"א ש"א ר"א

ועל שם זה נקרא מוצח הזהב בשם מוצח, כי ענין הקטורת הי' זו ציחת היתר, כלשון הגמ' (פסחדין מג:) כל הזהב את יצור, כי בהקדשת הקטורת הי' וציחת היתר של פושעי ישראל, כי אהרן הכהן המקשר אותם לשורשם שלא יתטאו עוד ויעלה מהם ריח ניחוח, כמו משמיעת הקרבנות שעולה מהם ריח טוב.

מחייית עמלק שיך לעבודת אהרן הכהן, הרי בפסוק כחצי כי עמלק הי' לו שליטה רק באותן שפולטן הענין, עניי הכבוד היו בזכות אהרן, הרי שכוחו של אהרן הכהן הוא נגד עמלק שלא יהי' זכיולו לשלוט על בני ישראל, ולכן מצינו בקרא ושמע הכנעני מלך ערד ואמרו חז"ל (ר"ה ג.) מה שמועה שמע, שמע שמת אהרן ונסחלקו עניי הכבוד, וכתוב: שם הציאו מדרש דמלך ערד היינו עמלק, היינו כי שליטת עמלק הוא בהסתלקות אהרן הכהן, כי אהרן הכהן הוא הכח לאחד בני ישראל יחד, ואין שליטה לעמלק, ורק בהסתלקות הענין, שלט עמלק על כלל ישראל.

25 והבונה הוא כי באמת כל אחיה של עמלק הוא נחשלים אחריו, היינו אלו שפולטן הענין, הענין הוא ראיתי פני השכינה, ואלו שלא היו חמאין אפי' שכונתם, אלו הי' הענין פולטן, הרי אמרו חז"ל (פסחדין קג.) ד' כחות אינן מקבלין פני השכינה, ואלו הכחות לא הי' הענין יכול לסובלן ופולטן, ובאלו הי' לעמלק שליטה, ולכן הם נקראים בשם הנחשלים, כדאיחא בשל"ה הקדוש הנהגשים הוא אותיות נחש מילה, שכן הנחש הס"מ הי' לו שליטה על קדושתן של אלו, ובשציל זה יש לנו שנאה על עמלק לכל הדורות וכמו שאיחא בספר החינוך שצריכים לזכור מה שעשה ולנטור השנאה, הרי שכל השנאה הוא בשציל אלו הקטנים בישראל הפסחים שהשכינה בציבול וזרקם בחור, ובשציל אלו צריכים לנטור השנאה, כי צריכים לדעת כי אין ויחור על שום נפש מישראל, והוא כוחו של אהרן הכהן המגביה אלו הנפשות הרמוקים ומקרבן בחורה למורה, ואף שהענין שהוא בזכותו של אהרן פולטן, אבל צריכים לקרב אותן חורה, והלשון "מקרבן" היינו לאלו שנתרחקו.

26 א עיקר מה שמציא עמלק לחור כלל ישראל הוא היאוש, רפיון ידיים הכונה הוא יאוש כמו שפי' רש"י צירמי' (מ"ג ג.) עה"פ "ולא הפנו אבות אל גנים מרפיון ידיים" כי רפיון ידיים הכונה ליאוש, זה הרעיון שעולה בלשון כי יש לו ליאוש ואין לו תקוה הוא רצון עמלק, שבה יש לו יכולת לשלוט בהנחשלים ולהוליאם מהקדושה, ולכן הכח נגד זה הוא האמונה בכח כל איש ישראל, להאמין שיש כח

פנימי טמון בכל איש ישראל, ואיחא קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל כולה חד הוא, וכמו שצריכים להאמין בהקצ"ה, באחדותו יתברך, ומחויבים להאמין בנצחיות הקצ"ה, כן מחויבין להאמין בנצחיות וקדושת המורה, וכמו"כ יש חיוב אמונה בקדושת ישראל, ועמלק מתנגד לאמונה, ורואה להחליש האמונה בנפש ישראל, והנחון נגד עמלק הוא לחזק באמונה זו, כי לכל איש ישראל יש חיקון וזכיולת לבוא לידי חיקון.

27 כל העיבוד של ציחת משיח הוא בשציל חיקון כל הנשמות, כדאיחא בספרה"ק שהכל הוא בכדי שלא ידח ממנו נדח, שכל נשמה יא על חיקונו, ראיתי בספר דרכי חיים (להגה"ר רבי נפתלי מוויערישוב ז"ע) שפי' דברי חז"ל ייתי ולא אחמיני' שאמרו האמוראים הקדושים כי היות וציחת משיח נחשבב מחמת זה שכל נשמה יא לחיקונו, הרי הם חסו על כבוד שמים ועל גלות השכינה, ואמרו יימי - שמיח יא - ולא אחמיני' - שהם מרוב ענוה חשבו כי הם מעבדים, והם אמרו שהם מוותרים על חיקונם רק שיצא כדר משיח וחיקון השלם. אבל הקצ"ה אינו מוותר אף על נשמה א', רק מאריך הגלות שלא יהי' שום נשמה שלא יהי' לו חיקון, אבל על האדם לראות שהוא לא יהי' ח"ו העיבוד על החיקון השלם, היינו שלא בשציל יהי' איחור הגאולה, רק יאמין באמונה שלימה שיכול להטיב מעשיו, וזה יהי' לו התחזקות לתקן עצמו שלא יעכב הגאולה שיהי' צמה"ב.

28 בימי הפורים אשר צריכים למחות זרעו של עמלק, צריכים למחות זה הרעיון של עמלק, שרואה להחליש האדם שיחשוב כי כבר אבד סברו, רק להתחזק ולדעת כי כל אחד יכול לקשר עצמו בחורה להקצ"ה בזכותו של אהרן הכהן אשר הכח נשאר לדורות כלשון המשנה

הוי מתלמידיו, שזכיולת כל אחד להיות תלמיד בדבר הזה לקרב את עצמו לחורה אפי' נחרק כ"כ, ולקשר את עצמו בקשר

חוק, שעל זה מרמז ענין הקטורת שהקריאה מעורר הזמן והענין של קטורת חמיד לדורותיהם.

קטורת שורש מלשון קשר, כמו שמבואר בספרים, שהקטורת מקשר את האדם בשורש החיים, ואם האדם הוא מקושר בהמקור - בחיי החיים, אז אין למיחך

שליטה עליו כלל, כי אז יונק חייתו מהיופח באפיו נשמת חיים, ולכן הקטורת עולה את המגיפה, כי יש זכיולת לקשר את האדם בחור קטירה עד שהוא מקושר בהשורש, ולא יהי' להרע שליטה עליו כלל, ולכן מצינו שבקטורת יש י"א סמנים, ואף שבקדושה מצינו בכל מקום המספר עשרה, וכאן יש מספר י"א, כבר אמרו חז"ל שצין ביה"א סמנים נמצא חלבה שריח רע, ומשמע מחז"ל שחלבה מרמז על הרע, וכמו שאמרו (כריחות ו') שחלבה מרמז על פושעי ישראל, כי בקטורת נכלל גם כח וחלק הרע שיש בעולם, כי בקטורת יש הכח לקשר גם הרע בשורשו ולהפכו לעוב, ולכן יש בה י"א סמנים, לכלול גם חלק הרע ולהפכו לעוב.

נחבאר, שיחיד זה של קטורת, הני יחוד מיוחד, שיש בו הכח לקשר גם את חלק הרע ולהפכו לעוב, ויחוד זה שיך דייקא לבחינת אהרן, שמדחי היתר כמו שאמרו חז"ל אובב את הבחינות ומקרבן לחורה, אשבחינת אהרן היתר להגבי' את בני ישראל שבה' לבם שעיבות לקדושת המורה, ואף אותן שנתרחקו מהמורה הי' מקרבן ומחזירן לשורשם, ולכן שיך ענין זה של קטורת דייקא לאהרן הכהן, שיחיד זה של קטורת לקשר את הרע ג"כ ולהפכו לעוב הוא מזה אהרן הכהן, ולכן מצינו בחז"ל (יומא פד:) שאמרו "שלש זרים הן של מוצח ושל ארון ושל שולחן, של מוצח זכר אהרן ושלחן, ורש"י שם מפרש כי הזר רומז לבתר - ח"ו זכר של מוצח הקטורת שיך לבתר כהונה, והיינו

30 אהרן הכהן כחצי מן הערצ עד צוקר, שצבדתי היתר לקרב התחחונים אל העליונים, לעשות מן הערצ - התחחונות של רע ועוב - צוקר, וזכר עבודת הכהונה, ולכן שיך דייקא פרשת הקטורת לפרשה זו, כי פרשה זו מדברת מענין קדושת הכהונה של אהרן הכהן, ומוצח הקטורת ויחודו שיך דייקא לבחינתו של אהרן הכהן. נחבאר, כי עבודת אהרן היתר לקרב התחחונים לעליונים, והוא ענין העבודה שמזד מעשה האדם, שהאדם ע"י עבודתו יהי' ראוי להשראת השכינה, וזה עבודת אהרן הכהן, העבודה מזד האדם, ודבר זה הוא באמת יסוד של פרשת המורה שנשנית בחתילת הפרשה וכאשר יתבאר.

The *ketores* contains eleven spices, and one of them, the *chelbenah* does not have a sweet aroma like the other ingredients. The *chelbenah* has an extremely foul odor on its own, but when mixed with the other spices of the *ketores*, it helped to create an even sweeter fragrance overall. The Gemara learns from here that even a person who has a spiritually foul "odor" due to his *aveiros* should be included in the fasts and the *tefillas* of Klal Yisrael, and then the entirety of the *tefillah* of the *tzibbur* will become enhanced.³ Rabbeinu Bachya elaborates on this concept and writes that any Jewish gathering that does not include the sinners of Israel is not a true gathering. He stresses that there is a great sanctification of Hashem's name whenever transgressors do *teshuvah* and become included in the congregation.⁴ This is the uniqueness of the *ketores* and the beautiful aroma that emanates from it.

- Interestingly, the number ten generally symbolizes *shleimus*, completeness, as we see regarding a *minyan*, a quorum, for *tefillah*. Therefore,

one may have thought that the *ketores* would be complete with ten sweet-smelling spices. Why add an eleventh, especially if the eleventh has a foul odor? The *ketores* comes to accentuate that by including the spice that may seem different, out of place, or even inferior, on its own, we are really causing the entire mixture to be tremendously enhanced.

This may be the same lesson gleaned from the placement of *Parashas Ki Sisa* in *Sefer Shemos*. *Sefer Shemos* also contains eleven *parshiyos*. All of the other ten speak of the theme of redemption from exile, while *Ki Sisa* revolves around sin, which is the complete opposite of redemption. However, just as including the *chelbenah* transforms not only the *chelbenah* from foul to sweet but also enhances the remaining ingredients, so too, by including *Ki Sisa* in the book of *geulah*, not only does it bring a form of redemption from the *cheit*, but it also elevates the overall level of *Hashra'as HaShechinah* that exists among the Jewish nation.

When Moshe Rabbeinu begged for mercy from Hashem as a result of the *cheit ha'egel*, and Hashem accepted his plea for forgiveness, *teshuvah* became a crucial part of the *geulah* of Klal Yisrael. The second *luchos* that were given to Moshe in the aftermath of the *cheit* were brought down on Yom Kippur, along with this new ability for Klal Yisrael to always come back to Hashem on Yom Kippur through the process of *teshuvah*. Therefore, in a sense, it was the *cheit ha'egel* itself that resulted in a renewed potential for spiritual redemption. Consequently, just as the "outlier spice" of the *ketores* improves the overall mixture, so too the "outlier *parashah*" of *Sefer Shemos* uplifts the entire *sefer* and elevates it to a higher level.

Rabbi Shmuel Brazil points out a beautiful *remez* to this lesson of the *ketores* from the name *chelbenah* itself.⁵ The letters of the word חלבנה are the same as the *roshei teivos* of the phrase, "חייב לומר בשבילי נברא העולם"—Every person is mandated to say, "For my sake the world was created," which is a direct quote from a Mishnah in *Sanhedrin*.⁶ This Mishnah is teaching us how *chashuv* and significant each person is in

the eyes of Hashem, and consequently, how important each person should be in his own perception. Even those who sin are still incredibly significant and are worthy of having the entire world created just for them. Therefore, it is so fitting that this allusion is specifically found in the very word חלבנה, which contains this idea of the *chashivus* of every single person. Even if a certain individual has performed *aveiros*, Hashem still loves him unconditionally and awaits his *teshuvah* and his *tefillas*. Therefore, including such a person in the prayers of the *tzibbur* is an enhancement of the entire *tzibbur*. The word צבור, congregation, is even comprised of the *roshei teivos* of צדיקים בינונים ורשעים because a *tzibbur* must be inclusive of all types.⁷

It is so fitting, then, that the *remez* to Mordechai in the Torah is derived specifically from *Parashas Ki Sisa* in the very section of the spices that are contained in the *ketores*. The Gemara says that the name Mordechai is hinted to in the spice "מר דרור," translated by *Targum Onkelos* as מירא דכנא,⁸ which is almost identical to the name מרדכי.⁹ Why is this the source for Mordechai's name? The *Yaaros Devash* suggests that the allusion to Mordechai is from the *ketores* because Mordechai gathered all of the Jews together in *tefillah* and fasting—even the *resha'im*, in the same manner that the *chelbenah* is included in the *ketores*. He further comments that the word *ketores* also means "keshet," a knot,¹⁰ and Mordechai was able to bind together the entire *tzibbur* and thus create a special *keshet* between Klal Yisrael and their Father in Heaven.¹¹

4. DEFINING TRUTH AND FALSEHOOD

This brings us to a very meaningful idea within Purim. As we know, a prominent theme relating to Purim is that of "reversal." The entire miracle of our salvation took place through a series of reversals, as recounted in the *Megillah*. Indeed, the salvation of the Jewish People at that time is summed up by the *Megillah* itself with the words, "והיפוך הוא"—and the matter was reversed.¹² It is fascinating to consider that one of the greatest reversals that takes place on Purim happens within the ideas of truth and falsehood themselves.

During the year, when we seek to understand the truth about ourselves, and to that end speak of introspection and examining our "inner" desires and goals, we are not talking about the innermost core. Rather, we are discussing the layers that exist in between that core and our external actions. These layers may indeed contain motives that are devious, dishonest, and selfish, rendering a righteous exterior as "false." Indeed, if a person wishes to be honest and true, he may have to concede that his inside is not as pure as his outside. This recognition is not only valid, it is absolutely necessary as the basis for moral and spiritual improvement, for one who deceives himself into thinking he is completely pure has no chance of ever rising above his present level.

This is true throughout the course of the year. However, when we reach the day of Purim, all of the above is reversed! On Purim, we define our "inner selves" not as the motives that lie beneath the surface of our actions but as something more "inner" than that—the essence that lies at the core of our being. That essence is indeed as pure as our most righteous acts, perhaps purer. On this day, if a person says, "I am a *tzaddik*," he has expressed a resounding truth; and if he says, "I am not really such a good person inside," he is a liar! Once we shift focus from

the motives behind our actions to the essence of our being, yesterday's statement of falsehood now expresses essential truth and yesterday's honest appraisal is an unacceptable lie.

Throughout the course of the year, we cannot be guided by these innermost definitions, for otherwise we will never improve. But once a year, on the day when the truth regarding our inner essence was revealed to us all those centuries ago, these become our definitions. Moreover, as we have mentioned, although the definitions of Purim and of the rest of the year are opposite to each other, ultimately they empower each other. Realizing how good we are on an essential level on this day will inspire and empower us to become as good as we can be on a practical level every day!

5. HEAVEN SCENT

Let us develop this idea further by considering another element that seems to feature prominently in the Purim story—the sense of smell. It is most interesting that both of the main personalities who were instrumental in bringing the miracle of our salvation about relate to the sense of smell:

- Esther's original name was Hadassah,¹¹ related to the word *haddas*—myrtle, which is known for its fragrance.
- Mordechai is identified by the Gemara as being alluded to in the Torah with the words *mar dror*,¹² which Onkelos translates as *mera dachya*, which in turn is taken as a reference to Mordechai (מרכי).¹³ The section in the Torah where these words are mentioned discusses the fragrant oil used for anointing the Mishkan and its vessels.

Why are both protagonists in the Purim story associated with the sense of smell?

✱ The sense of smell represents a means through which one may sense certain qualities possessed by an entity even if its external appearance

indicates otherwise. Sometimes we form an impression of something based on how it looks, but then we breathe in and our sense of smell tells us that we may wish to reconsider, for there might be more to this item than meets the eye. In this regard, the prophet Yeshayah describes the special quality the future Mashiach will have in assessing someone's virtue with the words, "וְנִחְיֵהוּ בְּרִיחַתָּהּ"—He will sniff him out through the fear of Hashem."¹⁴

The miracle of Purim revolved around the notion that the Jewish People, too, have more to them than meets the eye. To the naked eye, they may appear distant and in a low state, perhaps even beyond salvage. However, a more elevated and acute understanding of their essence states that this is not the case. This is represented by the association of both Esther and Mordechai with types of fragrance, for this embodies the crucial and eternal lesson they taught the Jewish People about their essential nature.¹⁵

38 Interestingly, another day where the sense of smell features prominently is on the festival that we are told parallels Purim—the day of Yom Kippur itself. As we have seen, the idea of expressing the pure inner essence of the Jewish People is of key significance on Yom Kippur as well, for it is through them identifying with that essence that their atonement will come. And indeed, on this day, the *Kohen Gadol* enters the Holy of Holies, known as "inside the inside," for it reflects what is "inside the inside" of the Jewish People. We can now appreciate the significance of the fact that when he enters the Holy of Holies, he does so carrying two handfuls of ketores!¹⁶ The *Kohen Gadol* is saying to Hashem: "Your people do not always look as pure as they really are, but their true essence defies their outward appearance. They may not look that beautiful all the time, but the sense of smell will reveal how beautiful they really are inside!"

43

עליו רושם נצחי מן הקטורת ולא נעזב ממנו לעולם גם לאחר שכבר נלקח המזבח משם, ונשארת קדושה על המקום גופא עד שנעשה ראוי להקטיר בו תמיד.

עוד מצינו בעבודת הקטורת שרישומו היה גם במציאות ממש, שהיה ריח הקטורת עז וחזק ביותר עד שהיה הולך למרחקים גדולים, וכמו שאמרו בגמרא (יומא לט:) שירושלים רחוקה מיריחו מהלך עשרה פרסאות, ועל אף המרחק הגדול היו העצים שביריחו מתעטשות מריח הקטורת. ולא רק בשעת מעשה היה חזק כל כך, אלא יתרה מזו, שגם לאחר שנים ארוכות עמד טעמו בו וריחו לא נמר, כמו שאמרו שם: אמר רבי חייא בר אבין, אמר רבי יהושע בן קרחה סח לי זקן אחד פעם אחת הלכתי לשילה והרחתי ריח קטורת מבין כותליה. וללמדנו שעבודת הקטורת משאר רושם נצח בל ימחה, ויש בה כדי להשפיע קדושה למשך שנים ארוכות.

וזהו הטעם למה לא נאמר הציווי על עשיית המזבח הזה יחד עם שאר הכלים, כי המתין עד לאחר שהשלים לצוות על כל דיני הכלים והבניינים המוכרחים לעבודת הקודש במשכן, ורק לאחר מכן אמר על מצות מזבח זה, כדי להורות שדיני חלוקים במהותם שהוא אינו מעכב מלעשות את העבודה ואינו אלא מצוה בפני עצמה. ובספר 'בית ישראל' הוסיף על זה נופך, שלכן נכתב שלא במקומו, להורות שאף כשהמזבח איננו במקומו אפשר להקטיר קטורת.

ובשניתן לב להתבונן בדברי הגמרא שמוזבח הזהב שנעקר ממקום עומדו מקטירין קטורת על מקומו, נראה שנוכל לדלות ממנו רמז גדול ועצום בעבודת השי"ת. והוא, כי אנו רואים כאן מעלה מיוחדת שהיתה בעבודה זו בלבד, שהמקום שהקטירו עליו קטורת סמים נשאר

ההבדל שבין הקטורת והמנורה

ומכל מקום מצינו שכוחה של הקטורת היה גדול מכוחם של נרות המנורה, שכן הנרות היו דולקים רק בבית המקדש פנימה, ולא היה אורם ניכר מחוצה לו, ואילו ריח הקטורת נישא למרחק, וכפי שאמרו חז"ל (יומא לט ע"ב) שריח הקטורת הגיע עד ליריחו.

ובביאור הבדל זה יתכן לומר, שהמנורה רומזת לחכמת התורה, כמו שאמרו חז"ל (ביב כה ע"ב): "הורצה שיחכים ידירים... וסימניך... מנורה בדרום", ואור זה אינו מאיר אלא לעומדים בבית ה' - ללומדי התורה. אולם הקטורת - לעומת זאת - רומזת לקשר ולאחדות שבין נשמות ישראל לקב"ה, ולכן מפיצה היא את ריחה למרחקים, שכן כל יהודי באשר הוא שם, אפילו אם רחוק הוא מבית ה', קשור בקשר בל ינותק לאביו שבשמים, ואף הוא מתבשם מריח הקטורת, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ו ע"ב): "כל תענית שאין בה מופשעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני קטרת".

40 עמלק מתנגד לחלבנה

הנה עמלק מתנגד לקטרת בכלל ולחלבנה בפרט. שאמרו חז"ל (מגילה יג) שלא היה אדם שהיה יודע לדבר לש"י יותר מהמן, ואיתא (ערכין טז) קטורת מכפרת על עון לש"י. לכן עמלק מתנגד לקטרת המבטל כחו של לש"י. ובפרט מתנגד לחלק החלבנה שבה כמו שכתב המגלה עמוקות המן בגמטריא חלבנה. יוצא שכל רצונו של עמלק הוא לבטל מכל יהודי ההרגשה הפרטית שחייב לומר בשבילי נברא העולם, ולפי זה מבואר מה שאמרו חז"ל עה"כ וישב ממנו שבי (במדבר כא א) ופירש רש"י אינה אלא שפחה אחת, וכתב בספר טעם ודעת וראים אנו מזה גודל החיוב להציל אפילו נפש אחת מישראל ואף אם אינה אלא שפחה אחת אם אך נמצאת היא בסכנת טמיעה. ויצאו כל ישראל למלחמה להצילה מדרת שחת. והענין בזה משום שכל העולמות קשורים ויונקים השפעם מעבודתו של כל יחיד מישראל בעולם הזה, ואין לנו יכולת להעריך חשיבותו ויקרו של נפש אחת מישראל ע"כ. הנה פירש רש"י שהכנעני מלך ערד הוא עמלק. והלא דבר הוא שהמקור בתורה שחייב לומר בשבילי נברא העולם המעידה על יקרות הנוראה של נפש אחת מישראל אפילו נפש נמוכה כשפחה, נמצא במלחמת עמלק.

41

משחת כל הנוגע במזבח יקדש שמן

הכלים למזבח זה, שכל הכלים היו תנאי לעבודה השייכת להם דהיינו שבהעדרם לא עשו את העבודה, כמו אצל הארון שלא היו מניחים העדות בקודש הקדשים כשלא היה ארון, ולא הדליקו נרות כשלא היתה מנורה וכן לא הניחו לחם הפנים כשלא היה שולחן קיים, ובלא מזבח החיצון אין מקריבין תמידים ובלא בגדים אין הכהן רשאי לעבוד.

אבל שונה מהם היה מזבח הקטורת שלא היה תנאי לעבודת הקטורת הנעשה עליו כי גם כשהוא עצמו לא היה שם היו מקטירין על מקומו, כדאיתא בגמרא (ובחים נט.) אמר רב גידל אמר רב מזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו.

ועוד זאת מצאנו להועיל שעבודת הקודש
שבהקטרת הקטורת לא נסתמה מאתנו
גם לאחר שחבר בית המקדש בעוונותינו
הרבים, והיא שייכת עבורנו ממש בכל יום
ויום ובכל שעה ורגע, שכן אמרו חז"ל
במדרש (במדבר יג יח) שהתפלה משולה
לקטורת כמה דתימא (תהלים קמא ב) 'תיכון
תפילתי קטורת לפניך'.

ולא זו בלבד אלא אף המעלה המיוחדת
שישנה לעבודת הקטורת להשאיר
רושם בל ימחה על המקום שנעשית שם,
ישנה גם לעבודת התפלה עצמה, כמו
שאמרו בגמרא (ברכות ו:ו) שכל הקובע מקום

לתפלתו אלוקי אברהם בעזרו, וביאר
בחידושי 'שפת אמת' שם, כי בקביעות
מקום לתפלה ישנה הצטרפות גדולה של
הרבה זמנים מה שהתפלל בכל יום ויום
במקום זה.

ולא רק מצות התפלה דומה לעבודת
הקטורת, אלא כל מעשה טוב
שהאדם עושה הרי זה כאילו הקטיר קטורת
לכבוד שמים, שכן מצינו שהתבטאו חכמים
הקדושים על מעשים טובים של בני אדם
שהם דומים לקטורת, כמו שאמרו (רש"י
בראשית כה א) על הגר שנקראה קטורה,
משום שהיו מעשיה נאים כקטורת. וכידוע
מספרים הקדושים שכל מעשה טוב שהאדם
מישראל עושה לשם שמים, הריהו משאיר
רושם עז על המקום ההוא שנעשה שם
מעשה המצוה, והסכיבה כולה מתקדשת
על ידו.

ומעתה נלמד מן הדברים הללו לימוד עצום
בעבודת ה', שכמו שאנו רואים
אצל הקטורת והעבודות הדומות אליה
שלאחר שנעשית המצוה ניכר רישומה
במקומה לעולמי עד, כמו כן ידע כל איש
ישראל שבכל מעשה טוב שהוא עושה
בקיום המצוות הריהו זוכה להשרות רוח
קדושה בנפשו, ומוטל עליו לפעול שהרושם
הזה יכנס לפנימיות ועומק לבו ויחקק
בנפשו חקיקה בר קיימא באופן שלא יפוג
טעמו לעולם וריחם המבורש לא יסתלק
מאתו לימים ושנים ארוכים.

ובכמו שכתב בספר 'אמרי אמת' בפרשתינו
(תרי"ו) וכעין זה בספר 'קדושת יום
טוב' על הפסוק בפרשתינו המדבר במצות
עשיית פעמוני זהב על מעילו של כהן גדול

דכתיב (כח לה) 'ונשמע קולו בבואו אל
הקודש לפני ה' ובצאתו ולא ימות', והקשו
המפרשים מה צורך יש שישמע קולו בצאתו
מן הקודש, הרי היציאה אינה עבודה.

אולם הביאור הוא על דרך העבודה,
שהכתוב מרמז כאן שכאשר האדם
מישראל עושה מעשה טוב בכל דבר
שבקדושה 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש'
ללמוד תורה ולעסוק בעבודה שבלב זו
תפלה, צריך לראות שהרושם הקדוש
שנרשם עליו בשעת מעשה יחזיק אצלו
לזמן מרובה, וגם בצאתו מן המצוה לא
ימות ממנו הרושם ולא יפוג מאתו שלא
יפול ממדרגתו.

ויוודי משמעות העבודה שכאשר האדם זוכה
להגיע לרגע של התעלות והתרוממות
בקרב אלוקים, אזי חלה עליו חובה וזכות
להשתדל ולעשות פעולות בנפשו שהרושם
הזה שעובר עליו עתה ישמר בלבו ויחקק
בנפשו גם על הימים הבאים כשתסתלק
מאתו ההתרוממות הזו, ובאופן שיהא
בכוחו לקחת מזה הרושם התעוררות הלב
והתחזקות ללכת עמה הלאה במעלות
העבודה וההתקרבות אל ה'.

ובאם לא יתבונן בזה ולא יתן על לבו
לעשות פעולות מעשיות כדי לקיים
את רושם הקדושה בלבו, אזי הרי לא יהיה
לו שום תועלת מהקדושה שזכה לה, כי
אפילו אם בשעת מעשה יתרומם קצת ויזכה
לחוש רגע קטן של התעלות, אמנם הרגשה
זו לא תחזיק אצלו מעמד, ומיד כשיגמור
עבודתו יחזור להרגלו וישכח למצבו הקודם
כאילו לא היה כלום.

ועל זה הדרך איתא בספרים הקדושים
לפרש לשון הכתוב בסוף פרשת נזיר,
שלאחר שהביא הקרבן נגמרו ימי נזירותו
וכתיב (במדבר שם פסוק כ) 'ואחר ישתה הנזיר'
'יין', וזה לכאורה תמוה למה קוראו הכתוב
'נזיר' לאחר שכבר גמר ימי נזירותו ומותר
בשתיית יין כאוות נפשו. ומפרשים על דרך
המוסר, שבא הכתוב להורות שתכלית ימי
הנזירות הם, שגם כשיעברו מאתו הימים
האלו, לא יתן לרושם הקדושה שצבר
בנפשו לפוג וללכת מעמו כלא היו כלל,
אלא יראה שימשיכו להשפיע עליו הלאה,
ואף כאשר יחזור לשנות יין לא יתנהג
ביינו כזולל וסובא רק בדרך פרישות
וקדושה.

והיינו שזוהי חובת האדם תמיד, שבכל עת
שזוכה להתעלות מיוחדת ישתדל
בכל עז לשמור את האווירה הקדושה בלבן
ולנצור אותה בפנימיות נפשו, וינצל את
רושם הקדושה שנדבקה בו כדי להפיץ
ממנה תועלת אלהבא שגם כאשר תעבור
ממנו יוכל להשתמש בה הלאה ולהתעלות
על ידה בקרבת ה'.

וכפי ששמעתי מהגאון רבי יצחק הוטנר
זצ"ל שביאר בלשון הפסוק (תהלים
פס"ו) 'בשוא גליו אתה תשבחם', שיש בזה
רמז לעניינינו בעבודת ה', שכאשר האדם
מישראל זוכה לרגע של התעלות מיוחדת
ועוברים עליו גלים של מים טהורים
המנשאים אותו לקרבת אלוקים ועבודתו,
אזי צריך לראות שהרגע המעולה הזה לא
יעבור ממנו כלא היה, אלא ישתדל בכל כוחו
לשבח את ה' וינצל את ההתרוממות לחקקה
בעומק נפשו ולשומרה שתשאר קבועה אצלו
לימים רבים הבאים אחריהם, כדי שיוכל
להתעלות עם התעוררות זו יותר ויותר.

ואין יכול האדם לעורר בנפשו אהבה
וחביבות לדבר שבקדושה, על ידי
שיחדיר בלבו להוקיר ולהעריך את העבודה
כדבר היקר והחשוב ביותר ויתבונן שאין
לו בעולמו ענין נשגב יותר מעבודת הקדוש,
וכשמתיישב לו על הלב גודל החשיבות
והערכה לעבודת ה', אז מתעוררים אצלו
הרגשי אהבה להשיג את הדבר היקר הזה
ומתגלה בנפשו השתוקקות ורצון עז
להימנות על עובדי עבודת הקודש.

והאמת היא שהנקודה הזו להוקיר ולהעריך
את קדושת העבודה, מהוה תנאי
מוקדם להשגת ההרגשים הנעלים, שרק
כאשר האדם מוקיר ומעריך את הענין אליו
הוא משתוקק אז הוא זוכה לקבל מן השמים
מתנה זו. כמו שמצינו רמז לזה במה שאמרו
חז"ל (סנהדרין לט:) על עובדיה הנביא שהיה
גר אדומי, ומפני מה זכה לנביאות מפני
שבימי אחאב רבו החביא מאה נביאים
במערה, והצילם ממוות. ואפשר לומר,
שהטעם מדוע זכה לשכר גדול כזה של
השגת מדרגת הנבואה בשביל מעשה אחד
שעשה, היינו מפני שלאחר שהראה כלפי
שמיא כמה יקרים עליו חיי נביאי ה'
הקדושים, עד כדי כך שהיה מוכן למסור
נפשו עליהם, גלל כן זכה שהוא עצמו הגיע
למדרגת נביא.

וללמדנו שכאשר האדם רוצה להשיג
מדרגות נעלות בקרבת ה'
ועבודתו, מוטל עליו מקודם להוקיר
ולחשיב את העבודה, ולאחר שהוא מגלה
מצידו שהעבודת חשובה אצלו והוא מעריך
אותה כערכה הראוי, אז משפיעים עליו מן
השמים פי שנים ברוחו להשיג המעלות
הללו ולהתקרב אל ה'.

ועל האדם להתבונן שבאם ירדם על
משמרתו ולא יתן לבו להתבונן
במעלת הימים וקדושתם, ומרוב סכלותו
יפול לימי החג בלי הכנה מוקדמת, אז הרי
לא יוכל לנצל את הימים כראוי ולא יוכל
לקחת מהם שום התעלות, ויצא מן הימים
הקדושים ריק וחלול כלעומת שבא בלי
שום תועלת וכמי שלא זכה לחגוג אותם
כלל.